

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOKLU ZEKA ALANLARINA GÖRE SERBEST ZAMAN TERCİHLERİNİN BELİRLENMESİ

Arş. Gör. Mine Müftüler,

Rekreasyon Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Muğla Üniversitesi, Muğla, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin Çoklu Zeka (ÇZ) alanlarına göre serbest zaman tercihlerinin belirlenmesidir. 2007–2008 eğitim öğretim yılında Muğla Üniversitesi'nde okuyan toplam 715 adet öğrenci gönüllü olarak bu çalışmaya katılmıştır. Bu öğrencilerin ÇZ alanlarının belirlenmesi için Özden (2003) tarafından geliştirilen Çoklu Zeka Envanteri uygulanmıştır. Ayrıca, bu öğrencilerin serbest zaman tercihlerinin belirlenmesi için araştırmacılar tarafından geliştirilen Serbest Zaman Tercih Listesi'ni doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerin ÇZ alanı ve serbest zaman tercihleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının incelenmesi için korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmanın genel sonuçları öğrencilerin serbest zaman tercihleri ve onların ÇZ alanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman Tercihleri, Çoklu Zeka Alanları, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

The purpose of the present study was to examine the university students' leisure preferences according to their Multiple Intelligence areas. A total of 715 students, who enrolled in Muğla University in 2007 – 2008, were voluntarily participated in the present study. In order to determine the students' MI areas, the Multiple Intelligence (MI) Scale developed by Özden (2003) was applied to the students. Moreover, the students were asked to complete the Leisure Preference List developed by the researchers to determine their preferences in leisure. Correlation analysis was used to examine whether there was a relationship between the students' MI area and their leisure preferences. The general result of the present study indicated a significantly positive relationship between the students' leisure preferences and their MI areas.

Keywords: Leisure Preferences, Multiple Intelligence Areas, University Students

GİRİŞ

Gardner 1983 yılında Çoklu Zeka Teorisi olarak adlandırdığı yeni bir teori geliştirmiştir. Çoklu Zekâ kuramında sekiz farklı zekâ alanlarının olduğu öne sürülmektedir. Bu alanlar: (1) sözel-dilsel zeka, (2) mantıksal-matematiksel zeka, (3) görsel-uzamsal zeka, (4) müziksel-ritmik zeka, (5) bedensel-kinestetik zeka, (6) sosyal-kişiler arası zeka, (7) içsel-öze dönük zeka ve (8) doğacı zeka (Lash, 2004). İlk zekâ alanı sözel-dilsel zekası yüksek olan bireyler okuma, yazma, dinleme ve konuşma ile iletişim sağlayarak, bu zekânın en belirgin özellikleri kullanılır. Dil zekâsının kullanımı önceki bilgiyi ve anlamayı yeni bilgiye bağlamaya yardımcı olmakta ve bağlantının nasıl olacağını açıklamaktadır. Bu zekâsı yüksek olan kişiler; her hikâyeyi, masalı, fıkrayı anlatır. İyi bir hafızası vardır. Kelime oyunlarını sever. Öğrenmede daha çok kitaplar, yazma materyalleri, görüşme ve tartışmalar, konuşma ve dinleme materyallerine ihtiyaç duyar (Gündeşli, 2006). Mantıksal – matematiksel zekâsı yüksek olan kişiler, nesnelere belli kategorilere ayırarak olaylar arasında mantıksal ilişkiler kurarak, nesnelere belli özelliklerini sayısallaştırarak ve hesaplayarak ve olaylar arasındaki birtakım soyut ilişkiler üzerinde düşünerek öğrenirler (Saban, 2004). Görsel – uzamsal zekâ, resimler ve imgeler zekâsı ya da görsel dünyayı doğru olarak algılama ve kişinin kendi görsel yaşantılarını yeniden yaratma kapasitesidir. Bu zekâ özelliği duygusal motor algının keskinleşmesi ile başlar. Zekâ gelişirken el-göz koordinasyonu, ince hareket kontrolü ile kişinin algılanan şekil ve renkleri çeşitli ortamlarda yeniden üretmesini sağlar. Mimarlar, heykeltıraşlar, ressam, dekoratörler, bahçivan grafik tasarımcılar uzamsal zekâlarını en üst düzeyde kullanırlar (Demirel, 2000). Bedensel – kinestetik zekâ, vücut hareketlerini kontrol etmeyi ve yorumlamayı ve vücut ile zihin arasında bir uyum oluşturmayı sağlar. Bu zekâsı yüksek olan kişiler; bir veya birden fazla sporla uğraşır. Uzun süre hareketsiz oturamaz. Rol yapma, atletizm, dans, dikiş – nakış gibi alanlarda yetenekleri vardır (Mitchell ve Kernodle, 2004). Müziksel – ritmik zekâsı yüksek olan kişiler; enstrüman çalar, koroda şarkı söyler, çalışırken tempo ve ritim tutar. İnsan sesi, çevreden gelen sesler gibi çok farklı seslere karşı duyarlıdır, dinler ve tepkide bulunur. Müziği hareketlerle birleştirerek farklı figürler ortaya çıkarabilir (Bümen, 2002). Sosyal – kişiler arası zekâ çevredeki bireylerle iletişim kurma, onları anlama, bu kişilerin ruh durumlarını ve yeteneklerini tanıma gibi davranışlara işaret eder. Bu zekâsı yüksek olan kişiler; arkadaşları ile birlikte olmaktan hoşlanır. Doğal lider olarak davranır. Kulüp dernek ve komitelerde zevkle çalışır. Yönetme ve organize etmekten zevk alır. Öğrenmede arkadaşlar, grup oyunları ve sunuş yapmaya ihtiyaç duyar (Lash, 2004).

Gardner'a göre günlük hayattaki en önemli zekâ çeşidi içsel – öze dönük zekâdır. Kişinin kendisi ile ilgili bilgisinin olması ya da yaşamı ve öğrenmesi ile ilgili sorumluluk almasına işaret eden zekâdır. Bu zekâsı güçlü olan bireyler; özgürlüğüne düşkündür. Bireysel çalışmalardan zevk alır. Yalnız kalmaktan hoşlanır. Öğrenirken kişisel çalışmalar, kendini değerlendirme ve kişisel farkındalığa ihtiyaç duyar (Demirel, 2000). Gardner tarafından açıklanan son zekâ çeşidi doğacı zekâdır. Doğal çevreyi anlama, tanıma ile ilgilidir. Kişinin çevredeki bitki ve hayvan türlerini fark ettiklerinde ve alt türlerini sınıflandırma prensiplerini yaratabildiklerinde ortaya çıkmaktadır. Bu zekâsı güçlü olan bireyler; araştırmalar yapmayı sever. Doğadaki canlıları incelemekten hoşlanır. Doğadaki hemen her canlının yaşamına ilgi duyarlar. Seyahat etmeyi, belgeseller izlemeyi severken, doğa ve gezi dergilerini incelemekten hoşlanırlar. Kendilerine özgü out-door etkinlikler düzenlerler (Aşcı ve Demircioğlu, 2004; Deady, 2003).

Serbest zaman en basit tanımıyla yaşamın pratik ihtiyaçlarını yerine getirdikten sonra kalan zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır (Torkildsen, 2005). Serbest zaman etkinliklerinin niteliğini açıklayan Uluslararası Serbest Zamanları İnceleme Grubu ise serbest zaman etkinliğini, kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra kalan zaman diliminde özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlar olarak tanımlamaktadır (Tezcan, 1994). Rekreasyon; bireysel, psikolojik ve sosyal faydalar sağlamak amacıyla, iş ve çalışma zamanların dışında kalan serbest zamanlarda gönüllü olarak katıldığımız etkinliklerdir. Bu etkinlikler performans sporu (Tokarski, 2004; MacDonald, 2006), fiziksel egzersiz (Tsang, Fung, Chan, Lee ve Chan, 2006; Houston, 2005) ve oyunun (Doster, Mielke, Riley, Toledo, Goven ve Moorefield, 2006) yanı sıra, sanat ve kültürel faaliyetler (Hanneman, 2006) gibi çok çeşitli şekillerde olabilir.

Bu tezin amacı; 2007 – 2008 eğitim öğretim yılında Muğla Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin Howard Gardner'ın 1983 yılında ortaya koyduğu Çoklu Zeka Kuramı'nda yer alan sekiz farklı zeka alanlarına göre serbest zaman tercihlerinin belirlenmesidir. Öğrencilerin serbest zaman tercihlerinin ÇZ alanlarına göre farklılık göstereceği beklenilmektedir.

MATERYAL VE METOD

2007–2008 eğitim–öğretim yılı bahar yarısında Muğla Üniversitesi'nde okuyan öğrenciler bu çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Öğrencilerin yaşları 18 ile 28 yaş ($AO_{yaş} = 21,55$; $SS_{yaş} = 1,76$) arasındadır. 339'u erkek ve 376'sı bayan olmak üzere toplam

715 adet öğrenci üniversitenin 6 farklı fakültesi ve/veya bölümünden rastgele yöntemle seçilmiştir.

Öğrencilerin ÇZ alanlarının değerlendirilmesi için, Özden (2003) tarafından geliştirilen Çoklu Zeka Envanteri uygulanmıştır. Bu envanter 10 kısımdan oluşmaktadır ve her kısımda 8 farklı zeka alanına hitap eden 8 adet madde yer almaktadır. Bu maddeler 1 (Hiç uygun değil)'den 5 (Tamamen uygun)'e doğru sıralanan 5'li Likert tipine göre derecelendirilmiştir. Ayrıca, bu öğrencilerin serbest zaman tercihlerinin belirlenmesi için, bu öğrencilere araştırmacılar tarafından geliştirilen Serbest Zaman Tercih Listesi'ni doldurmaları da istenmiştir. Bu liste 49 adet farklı serbest zaman etkinliğini kapsamaktadır ve bir envanter değildir. Listede bulunan etkinlikler, Cushman, Veal, ve Zuzanek (1996) tarafından yayımlanan bir kitaptan uyarlanmıştır. Bu listede, öğrencilerden serbest zamanlarında yapmayı tercih ettikleri etkinliklerin yanına birer işaret koymaları istenmiştir. Bu etkinlikler 4 kategoride gruplandırılmıştır. Bu gruplar: (a) sosyo-kültürel etkinlikler, (b) sanatsal etkinlikler, (c) sportif etkinlikler ve (d) bireysel etkinliklerdir.

Öğrencilerin ÇZ alanları ve serbest zaman tercihleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için korelasyon analizi uygulanmıştır. Detaylı bir korelasyon analizinin uygulanması için, öncelikle her öğrencinin ÇZ alanı skoru hesaplanmıştır. Öğrencilerin tercih ettiği serbest zaman etkinlikleri ise 4 kategoride işaretledikleri etkinlikler toplanarak hesaplanmıştır. Böylece her öğrencinin 8 adet farklı zeka alanına ait ÇZ skorları ve 4 farklı serbest zaman etkinliğine ait serbest zaman etkinlikleri tercihi skorları bulunmaktadır. Öğrencilerin ÇZ alanı ve onların tercih ettikleri serbest zaman etkinlikleri toplamı arasında bir ilişkinin olup olmadığının incelenmesi için basit korelasyon analizi uygulanmıştır. Basit korelasyon analizinde anlamlılık derecesi (p) 0,01 seviyesinde belirlenmiştir. Bu çalışmada korelasyon katsayısı (r) 0,00 ve 0,10 arasındaki değeri “çok düşük düzeyde ilişki”; 0,10 ve 0,30 arasındaki değeri “düşük düzeyde ilişki”; 0,30 ve 0,50 arasındaki değeri “orta düzeyde ilişki”; 0,50 ve 0,70 arasındaki değeri “yüksek düzeyde ilişki”; 0,70 ve 0,90 arasındaki değeri “çük yüksek düzeyde ilişki” ve 0,90 ve 1,00 arasındaki değeri “mükemmel ilişki” olarak yorumlanmıştır (Cohen, 1988).

BULGULAR

Bu çalışmanın genel sonuçları öğrencilerin serbest zaman tercihleri ile ÇZ alanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sadece bireysel etkinlikler toplamı ile müziksel-ritmik zeka ve sosyal-kişiler arası zeka arasına negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ancak bu ilişkiler anlamlı derecede değildir.

Tablo 1’de de belirtildiği gibi, sosyo-kültürel etkinlikler toplamı ile sözel-dilsel zeka ($r = .12$), mantıksal-matematiksel zeka ($r = .14$), görsel-uzamsal zeka ($r = .13$), bedensel-kinestetik zeka ($r = .24$), içsel-öze dönük zeka ($r = .12$), doğacı zeka ($r = .12$), ve sosyal-kişiler arası zeka ($r = .33$) arasında anlamlı bir ilişki vardır; her bir ilişki arasında $p < .01$ seviyesindedir. Sanatsal etkinlikler toplamı ile sözel-dilsel zeka ($r = .25$), mantıksal-matematiksel zeka ($r = .15$), bedensel-kinestetik zeka ($r = .18$), içsel-öze-dönük zeka ($r = .18$), doğacı zeka ($r = .21$), görsel-uzamsal zeka ($r = .34$), müziksel-ritmik zeka ($r = .38$), sosyal-kişiler arası zeka ($r = .08$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur; her bir ilişki arasında $p < .01$ seviyesindedir. Ayrıca, sportif etkinlikler toplamı ile mantıksal-matematiksel zeka ($r = .10$), görsel-uzamsal zeka ($r = .19$), müziksel-ritmik zeka ($r = .12$), sosyal-kişiler arası zeka ($r = .26$), içsel-öze dönük zeka ($r = .12$), doğacı zeka ($r = .23$), ve bedensel-kinestetik zeka ($r = .34$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır; her bir ilişki arasında $p < .01$ seviyesindedir. Bireysel etkinlikler toplamı ile mantıksal-matematiksel zeka ($r = .10$), görsel-uzamsal zeka ($r = .14$) ve doğacı zeka ($r = .22$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur; her bir ilişki arasında $p < .01$ seviyesindedir. r değerlerine göre, bu korelasyonların düşük veya orta seviyede olduğu yorumlanmaktadır. Bu ilişkilerin düşük veya orta seviyede olması katılımcı grubun sayısından kaynaklanabilir. Katılımcı grubu sayısının fazla olmasından ötürü değişkenler arasındaki korelasyon değerleri anlamlı ve düşük seviyede bulunmaktadır (Thomas ve Nelson, 1996).

Tablo 1: Öğrencilerin Çoklu Zeka Alanları ve Serbest Zaman Tercihleri Arasındaki Basit Korelasyon

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>A</i>	0,12*	0,14*	0,13*	0,05	0,24*	0,33*	0,12*	0,12*
<i>B</i>	0,25*	0,15*	0,34*	0,38*	0,18*	0,08*	0,18*	0,21*
<i>C</i>	0,07	0,10*	0,19*	0,12*	0,34*	0,26*	0,12*	0,23*
<i>D</i>	0,06	0,10*	0,14*	-0,02	0,02	-0,01	0,04	0,22*

* Korelasyon 0,01 seviyesinde anlamlıdır

1=Sözel-Dilsel Zeka, 2=Mantıksal-Matematiksel Zeka, 3=Görsel-Uzamsal Zeka, 4=Müziksel-Ritmik Zeka, 5=Bedensel-Kinestetik Zeka, 6=Sosyal-Kişiler Arası Zeka, 7=İçsel-Öze Dönük Zeka, 8=Doğacı Zeka, A=Sosyo-Kültürel Etkinlikler Toplamı, B=Sanatsal Etkinlikler Toplamı, C=Sportif Etkinlikler Toplamı, D=Bireysel Etkinlikler Toplamı

SONUÇ

Bu çalışmanın genel sonuçları ÇZ alanları ile serbest zaman etkinlikleri tercihi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Beklenildiği gibi, sosyo-kültürel etkinlikler sosyal-kişiler arası zeka alanı ile, sanatsal etkinlikler hem görsel-uzamsal hem de müziksel-ritmik zeka alanı ile ve sportif etkinlikler ise bedensel-kinestetik zeka alanı ile orta seviyede pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Geriye kalan zeka alanları ve etkinlik çeşitleri arasında düşük seviyede ilişkiye rastlanmıştır.

Sosyo-kültürel etkinliklerin birçoğu arkadaşlar, akranlar, aile v.b. ile birlikte yapılan etkinlikleri içermektedir. Böylece, sosyal-kişiler arası zekası yüksek olan öğrencilerin serbest zamanlarında çoğunlukla sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etmesi beklenilmekteydi (Gibson and Govendo, 1999). Görsel-uzamsal zeka alanı belirgin olan bireylerde görsel iletişim, 3-D modelleri ve grafiksel sunumları gerektirmektedir. Müziksel-ritmik zekası belirgin olan bireylerde ise ritim ve müzik kullanımı ve müzik dinlemek gibi özellikleri içermektedir. Bu iki zeka alanının özellikleri sanatsal etkinliklerde bulunmaktaydı. Böylece, sanatsal etkinlikler ile hem görsel-uzamsal zeka hem de müziksel-ritmik zeka alanı arasında pozitif yönde orta seviyede anlamlı bir ilişki bulunması sürpriz olmamıştır. Son olarak, bedensel-kinestetik zekası belirgin olan öğrenciler de serbest zamanlarında çoğunlukla sportif etkinlikleri tercih etmişlerdir.

Ancak, bulunan diğer düşük seviyedeki bulgulara göre sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel ve doğacı zeka alanlarının etkinlik tercihi için önemli bir belirleyici olmadığı söylenebilir. Böylece, ÇZ alanları ile serbest zaman tercihleri arasındaki ilişkiyi inceleyecek olan diğer araştırmalar bu düşük korelasyonların neden oluştuğuna dair sorular üzerinde daha detaylı incelemelerde bulunulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aşçı, Z., Demircioğlu, H. (2004). Çoklu zeka temelli öğretimin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin ekoloji başarısına, ekoloji tutumlarına ve çoklu zekalarına etkisi, *VI. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Öğretimi Kongresi*, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Göztepe / İstanbul, 9 – 11 Eylül 2004
- Bümen, N.T. (2002). *Okulda Çoklu Zeka Kuramı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cohen, J.(1988). *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences*, 2nd Ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Cushman, G., Veal, A.J., Zuzanek, J. (1996). *World Leisure Participation: Free Time in The Global Village*, Oxon: CAB International
- Deady, M. (2003). The great outdoors: Adventure education and recreation studies programs try to prove their worth, *Connection, New England's Journal of Higher Education*, 18(1), 31 – 33.
- Demirel, Ö. (2000). *Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doster, J.A., Mielke, R.K., Riley, C.A., Toledo, J.R., Goven, A.J. ve Moorefield, R. (2006). Play and health among a group of adult business executives, *Social Behavior and Personality*, 34(9), 1071 – 1080.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York: Basic Books.
- Gibson, B.P. and Govendo, B.L. (1999). Encouraging constructive behavior in middle school classrooms: A multiple – intelligences approach, *Intervention in School & Clinic*, 35 (1), 16 – 21.
- Gündeşli F. (2006). Çoklu zeka kuramı ve ilköğretim kurumlarının yönetim yapısına potansiyel etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi. Kahramanmaraş Sütçü Şmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Hannemann, B.T. (2006). Creativity with dementia patients. Can creativity and art stimulate dementia patients positively?, *Gerontology*, 52, 59 – 65.
- Houston, S. (2005). Dance for older people, *Primary Health Care*, 15(8), 18 – 19.
- Lash, M.D. (2004). Multiple Intelligences and the Search for Creative Teaching, *Paths of Learning*, 22, 13 – 15
- MacDonald, P. (2006). Take the plunge, *Practice Nurse*, 31(5), 20 – 24.
- Mitchell, M. ve Kernodle, M. (2004). Using multiple intelligences to teach tennis, *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 75(8), 27 – 32.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*, Pegem A Yayıncılık: Ankara, ss: 128 – 133.
- Saban, A. (2004). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi*, 4. baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tezcan, M. (1994). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitapevi
- Thomas, J.R. ve Nelson, J.K. (1996). *Research Methods in Physical Activity*, 3rd Ed. Champaign, IL: Human Kinetics
- Tokarski, W. (2004). Sport of the elderly, *Kinesiology*, 36(1), 98 – 103

Torkildsen, G. (2005). *Recreation and Leisure Management*, 5th Ed. London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group

Tsang, H.W.H., Fung, K.M.T., Chan, A.S.M., Lee, G., Chan, F. (2006). Effect of a qigong exercise programme on elderly with depression, *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 21, 890 – 897